

Відгук

офіційного опонента – завідувача кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Львівського національного університету імені Івана Франка, доктора педагогічних наук, професора **Квас Олени Валеріївни** на дисертаційну роботу **Яців Оксани Ігорівни** “**Педагогічні ідеї та культурно-просвітницька діяльність Миколи Шлемкевича (1894–1966 рр.)**”, подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки.

Успішна трансформація державотворчих процесів від тоталітарного суспільства до відкритого, демократичного і водночас правового, неможлива без відповідної освітньої підготовки громадян, щонайперше дітей та молоді. Якісна освіта виступає обов’язковою умовою розбудови динамічної спільноти з проекцією на набуття молоддю життєвих компетентностей та успішне входження у світове співтовариство. Вирішення багатьох проблем освітньої діяльності вимагає окреслення надбань історії педагогіки, теорії та методики виховання, філософії освіти щодо розвитку педагогічної думки.

Для вітчизняної науки та освітньої практики актуальними є дослідження, пов’язані саме з можливістю творчого використання історико-педагогічного досвіду, оскільки крізь призму позитивного чи негативного досвіду, можна непохибно вибудовувати освітню політику. Щодо аналізу проблеми наукової та культурно-просвітницької діяльності учених Галичини й української діаспори XX ст. у контексті розвитку вітчизняної педагогіки та світового історико-педагогічного процесу зазначимо, що українські науковці недостатньо уваги приділяють об’єктивному вивченню передових здобутків, зокрема впливу ідей провідних учених, наукових шкіл на характер формування світогляду молодої людини. Тому дисертаційне дослідження Яців О. І. є пріоритетно актуальним, тим більше, що обрана дисертанткою проблема дослідження не отримала належного висвітлення у вітчизняній

педагогічній науці, що переконливо доведено авторкою в огляді досліджень науковців.

До безумовних заслуг дисертантки варто віднести наукове обґрунтування й вдале формулювання основних ключових позицій роботи: коректно сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет щодо теми дослідження, не викликають сумнівів методи дослідження, а її науково-дослідницький рівень забезпечив належну реалізацію цих позицій та визначив вірогідність отримання надійних результатів, їх використання має наскрізний характер, що застосовується на всіх етапах та для з'ясування всіх аспектів досліджуваної проблеми.

Дисертанткою з'ясовано, що в умовах трансформаційних процесів системи вітчизняної освіти педагогічні ідеї, творча спадщина та приклад культурно-просвітницької діяльності М. Шлемкевича є актуальними, а їх застосування – доцільним в освітніх інституціях.

Ще одним свідченням своєчасності рецензованого дослідження є його відповідність плану науково-дослідницьких робіт кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка – комплексна наукова тема “Формування цінностей особистості в європейському освітньому просторі: теорія та практика” (номер державної реєстрації 0113U001233).

Важливим завданням, вважаємо, було опрацювання підбіраної авторкою джерельної бази (343 позицій, 13 з них – іноземними мовами), що свідчить про обізнаність дисертантки з усіма типами джерел, які розкривають проблему шлемкевичезнавства.

Незаперечним є практичне значення дослідження, адже його результати можуть стати основою для розробки програм і концепцій модернізації системи навчання та виховання; удосконалення процесу навчання у закладах освіти; застосовуватись у процесі підготовки майбутнього вчителя, підготовці навчально-методичної літератури,

проведенні практичних занять з навчальних дисциплін «Історія педагогіки», «Педагогіка вищої школи», підготовці посібників з історії педагогіки.

Яців О. І. вдало аналізує пріоритетні напрями впровадження світоглядних ідей та творчого доробку М. Шлемкевича в сучасну освітню практику як творчу екстраполяцію його уявлень про людину як предмет виховання, а також визначення орієнтирів формування свідомості молодих людей, розширення методичного впливу та вдосконалення шляхів становлення духовності молоді.

Основні результати повно відображено у 21 публікації, з них: 5 статей у наукових фахових виданнях, 3 – у закордонних виданнях, 9 – апробаційного характеру, 3 праці, які додатково відображають наукові результати дослідження, 1 посібник для вчителів.

Дисертантка отримала нові наукові підсумки, які полягають у науковій новизні дослідження. *Систематизовано* педагогічні ідеї М. Шлемкевича у галузі історії педагогіки, теорії та методики виховання, філософії освіти (людина як предмет виховання, орієнтири становлення світогляду молоді, етнопедагогічні та етнопсихологічні засади виховання характеру української дитини, практичні аспекти розвитку духовної сфери українців). На основі науково обґрунтованих критеріїв (активна громадянська позиція, еволюція ідей щодо важливості педагогічної антропології, пошук шляхів формування світоглядних орієнтирів людини) *виокремлено* три етапи розвитку педагогічних ідей науковця. *Визначено* чинники формування світогляду М. Шлемкевича як педагога на тлі суспільно-політичного життя Галичини й української діаспори (родинне середовище, соціокультурні умови, соціальне оточення). *З'ясовано* практичні засади розвитку духовної сфери української молоді (орієнтація на гуманізацію свідомості людини, розвиток етнокультурної самобутності, праця, глибина віри в ідеали, власний досвід формування ціннісних орієнтацій та врахування запитів практик, моральні стосунки, високодуховна атмосфера життєдіяльності тощо). *Висвітлено* пріоритети культурно-просвітницької діяльності М. Шлемкевича (моральні та

національні цінності, патріотизм, родина, соціалізація людини, етнокультурна самобутність українців в умовах діаспори) та їх роль у формуванні національної свідомості українців. *Окреслено* актуальність і перспективи творчого використання педагогічних ідей М. Шлемкевича для сучасного освітнього простору України.

Імпонує позиція авторки про значимість ідеї задекларованої М. Шлемкевичем щодо єдності морального та національного у вихованні, тобто органічний синтез вселюдських виховних ідеалів з національними цінностями. У творчості М. Шлемкевича знаходимо підтвердження визначення пріоритетних моральних цінностей й необхідності розглядати національні цінності в рамках загальнолюдських моральних вартостей (ст. 157-163).

Теоретично обґрунтованим та аналітично опрацьованим у дослідженні є вирізнення етапів розвитку педагогічних ідей М. Шлемкевича: перший (1919–1929) – етап теоретичного обґрунтування педагогічної антропології; другий (1929–1945) – етап узагальнення проблеми українського виховного ідеалу; третій (1945–1966) – етап трансформації змістового наповнення виховання характеру української дитини та етнокультурної самобутності українців.

Відзначаємо, що дослідження додало інформативності завдяки змістовним додаткам, які охопили публікації М. Шлемкевича, біографічні дані науковця.

Висновуємо, що мету дисертаційного дослідження О. І. Яців досягнуто, завдання – виконано. Попри те кожне, тим паче таке широкоформатне дослідження не вільне від окремих недоліків.

1. У авторефераті (ст. 2) і у вступі дисертації висвітлено ряд суперечностей, подолання яких визначає доцільність даного наукового дослідження. Зазначена суперечність між “визнаною важливістю формування світогляду молодшої людини і внутрішнім

дисбалансом між його окремими компонентами”, на нашу думку, вимагає або ж роз’яснення, або ж чіткішого формулювання.

2. Дисертаційне дослідження є прикладом міждисциплінарного аналізу проблеми. У зв’язку з цим практичне значення даного наукового дослідження є значно ширшим ніж це зазначено у вступі дисертації.
3. Одним із оригінальних досягнень дисертаційного дослідження Яців О. І. є аналіз дефініцій, визначення понять, які відображають сутність та автентичність педагогічних ідей Миколи Шлемкевича. Вважаємо, що результати дослідження були б ще вагомішими у випадку роз’яснення таких понять як “життєва спрямованість світогляду”, “світоглядна підготовка до життєдіяльності”, “національне самоусвідомлення”. Натомість, не варто подавати трактування загально відомих понять, таких, як “розвиток”, “виховання”, “філософія освіти” (ст. 43-45).
4. Вважаємо, що було б доцільно окреслити вікові межі щодо засад виховання характеру української дитини в спадщині М. Шлемкевича (розд. 2.3.).
5. На нашу думку, дисертаційне дослідження набуло би більшої доказовості, якби в авторка дослідження представила детальніше обґрунтування критеріїв виокремлення трьох етапів розвитку педагогічних ідей М. Шлемкевича (ст. 53).

Викладені критичні зауваження та побажання не знижують якості дисертаційної роботи, яка є оригінальним і самостійним завершеним науковим дослідженням. Проведений аналіз роботи засвідчує фахову компетентність, достатній рівень засвоєння авторкою методів науково-педагогічного дослідження.

Дисертаційна робота **“Педагогічні ідеї та культурно-просвітницька діяльність Миколи Шлемкевича (1894–1966 рр.)”** за змістом, висновками, одержаними результатами відповідає профілю спецради Д 36.053.01 у Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка,

вимогам пп. 9, 11-13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 656 від 19.08.2015 р., а її автор Яців Оксана Ігорівна – заслуговує присудження їй наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри загальної педагогіки
та педагогіки вищої школи
Львівського національного університету
імені Івана Франка

О.В. Квас

Підпис Квас О.В. підтверджую

Вчений секретар

доц. Грабовецька О.С.